

Źródła

Anonim, Traktat przeciwko komunistom morawskim, oprac. J. Karłowicz „Roczniki. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk” 1887, XV.

Arianie polscy w świetle własnej poezji. Zarys ideologii i wybór wierszy, oprac. J. Durr-Durski, Warszawa 1948

Bibliotheca Fratrum Polonorum vol. 7, Eleutheropoli (Amsterdam) 1668–1675

Bogowie fałszywi. Nieznany pamflet antykatolicki z XVI wieku, wyd. A. Kawecka-Gryczowa, Warszawa 1983

Budny Szymon, O przedniejszych wiary chrześcijańskiej artykułach, oprac. M. Maciejewska, L. Szczucki, Z. Zawadzki, Łódź 1989

Budny Szymon, O urzędzie miecza używającym (1583), Zabytki Literatury z Doby Reformacji nr 1, Warszawa 1932

Castellion Sebastian, O wierze, wątpieniu i tolerancji (1554), Warszawa 1963

Crell Jan, O wolność sumienia (1637), przekł. I. Lichońska, wstęp i przypisy Z. Ogonowski, Warszawa 1957

Cyceron, O państwie, o prawach, Kęty 1998

Czechowic Marcin, Rozmowy chrystyjańskie (1575), oprac. A. Linda, M. Maciejewska, L. Szczucki, Z. Zawadzki, Warszawa – Łódź 1979

Cztery broszury polemiczne z początku XVII wieku, (autorstwo nie ustalone), oprac. H. Górka, L. Szczucki, K. Wilczewska, Warszawa 1958

Długosz Jan, Opera Omnia, t. XIII, Kraków 1877

Dysputacje arian polskich, „Reformacja w Polsce”, r. VII-VIII, 1935–1936, wyd. S. Kot

Dysputacyj Braci polskich katalog z rękopisu Andrzeja Lubienieckiego młodszego, „Reformacja w Polsce”, t. IX–X, 1937–1939, wyd. S. Kot

Filozofia i myśl społeczna XVI wieku, [w:] 700 Lat Myśli Polskiej. Wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył L. Szczucki, Warszawa 1977, (teksty: Sz. Budnego, F. Socyna, A. Gosławskiego)

Filozofia i myśl społeczna XVII wieku, [w:] 700 Lat Myśli Polskiej, wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył Z. Ogonowski, Warszawa 1979, (w cz. I teksty: J. Crella, J. L. Wolzogen, S. Przypkowski, K. Ostorodta i A. Wojdowskiego, J. Szlichtynga, fragmenty Katechizmu rakowskiego z wyd. 1605; w cz. II teksty: J. Crella i J. L. Wolzogen)

Grotius Hugo, Defensio fidei catholicae de satisfactione Christi adversus Faustum Socinum Senesem, Edited by Edvin Rabbie, Assen, Maastricht 1990

Grotius Hugo, Trzy księgi o prawie wojny i pokoju, w których znajdują wyjaśnienie prawo natury i prawo narodów a także główne zasady prawa publicznego, t. 1 i 2, Warszawa 1957

Grzegorz Paweł z Brzezina, O prawdziwej śmierci, zmartwychwstaniu i żywocie wiecznym, (1568), oprac. K. Górski i W. Kuraszkiewicz, Bibl. Pisarzy Polskich, Seria B, nr 3, Wrocław 1954

Grzegorz Paweł z Brzezin, O różnicach terażniejszych, (1564), oprac. K. Górski, W. Kuraszkiewicz, Bibl. Pisarzy Polskich, Seria B nr 2, Wrocław 1954

Grzegorz Paweł z Brzezin, Przeciwno zdaniu o wojnie Jakuba Paleologa, (1572), [w:] Literatura ariańska w Polsce XVI w., przekł. L. Joachimowicz, Warszawa 1959

Humanizm i reformacja w Polsce, red. S. Kot, I. Chrzanowski, Lwów 1927

Katechismo Racoviensis, Katechizm Rakowski, Raków 1605

Krowicki Marcin, Chrześcijańskie a żałobliwe napominanie. Adhortatio. Obraz a konterfekt własny antykrystów, (1560), oprac. B. Otwinowska, J. Tazbir, Biblioteka Pisarzy Reformacyjnych nr 7, Warszawa 1969

Księga wizytacji zborów podgórskich, wyd. L. Szczucki i J. Tazbir „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1958, t. 3

Leibniz Gotfried Wilhelm, Korespondencja z Antoine’em Arnauldem, Warszawa 1998

Leibniz Gotfried Wilhelm, Pisma z teologii mistycznej, Kraków 1994

Leibniz Gotfried Wilhelm, Teodycea. O dobroci Boga, wolności człowieka i pochodzeniu zła, Warszawa 2001

Leibniz Gotfried Wilhelm, Wyznanie wiary filozofa. Rozprawy metafizyczne. Monadologia. Zasady natury i łaski oraz inne pisma filozoficzne, Warszawa 1989

Listy Wiszowatego do Samuela Sorbiera i Stanisława Lubienieckiego, opubl. Z. Ogonowski, [w:] Studia i materiały z dziejów nauki polskiej, t. III, 1955 i t. IV, 1956

Literatura antyjezuicka w Polsce, 1578–1625, Antologia, oprac. J. Tazbir, Warszawa 1963

Literatura ariańska w Polsce XVI w. Antologia, oprac. L. Szczucki i J. Tazbir, Warszawa 1959

Lubieniecki Andrzej, Poloneutychia albo Królestwa Polskiego szczęście... (ok. 1616), Warszawa, Łódź 1982

Lubieniecki Stanisław, Historia Reformationis Polonicae, Warszawa 1971. Tekst polski: Historia Reformacji w Polsce, „Rocznik Teologiczny”, t. 4 i 5, Warszawa 1938, 1939

Lubieniecki Stanisław, Vindiciae pro religionis libertate, wg Ch. Sandius, Bibliotheca Antitrinitariorum, Freistadi (Amsterdam) 1684

Łaski Jan, Listy trzy wielce czytania godne o dobrym i prawidłowym sposobie urzędzenia kościołów skierowane do przepotężnego króla Polski, senatu i pozostałych stanów, Warszawa 2004

Materiały do dziejów reformacji w Krakowie, pod red. R. Żelewskiego, Wrocław 1962

Michał Servet. Wybór pism i dokumentów, oprac., wstęp i przypisy L. Szczucki, Warszawa 1957

Monumenta reformationis Polonicae et Lithuanicae, seria I, z. 1, Wilno 1935

Moskorzowski Hieronim, Zawstydzienie ks. Skargi, Raków 1606

Moskorzowski Hieronim, Zniesienie zawstydzienia, które ks. Piotr Skarga jezuita unieść nie słusznie na zbór pański usiłował, Raków 1607

Moskorzowski Hieronim, Zniesienie wtórego zawstydzienia, które ks. Piotr Skarga na zбір wnieść usiłował, Raków 1610

Myśl ariańska w Polsce XVII wieku. Antologia tekstów. Teksty wybrał, oprac., wstępem i notami opatrzył Z. Ogonowski, Wrocław, Warszawa, Kraków 1991

Myśl filozoficzno-religijna reformacji XVI wieku. Wyboru dokonał, oprac. notą wstępną i przypisami opatrzył L. Szczucki, Warszawa 1972

Niemojewski Jan, Obrona przeciw niesprawiedliwemu obwinieniu, bez miejsca wyd., 1563

Niemojewski Jan, Okazanie, iż Kościół rzymski papieski nie jest apostolski, ani święty, ani jeden, ani powszechny, b. m.w. 1583

Nietolerancja i zabobon w Polsce XVII i XVIII wieku, wybór źródeł i wstęp B. Baranowski i W. Lewandowski, Warszawa 1987

Piotr z Goniądza, O Trzech, Dzieła polskie, T. 1, oprac. H. Górski, K. Górski, Z. Zawadzki, Biblioteka Pisarzy Reformacyjnych nr 3, Warszawa 1962

Piotr z Goniądza, O Synu Bożym, Dzieła polskie, T. 2, oprac. H. Górski, K. Górski, Z. Zawadzki, Biblioteka Pisarzy Reformacyjnych nr 3, Warszawa 1961

Piotr z Goniądza, O ponurzeniu chrystyjańskim. Dzieła polskie, T. 3, oprac. H. Górski, K. Górski, K. Wilczewska, Biblioteka Pisarzy Reformacyjnych nr 3, Warszawa 1960

Pisma pedagogiczne polskiego Odrodzenia, wybór, oprac. J. Skoczek, Wrocław 1956

Pisma polityczne z czasu rokoszu Zebrzydowskiego, 1606–1608, t. I i II, wyd. J. Czubek, Kraków 1918

Protokoły z tzw. synodów rozłamowych oraz Colloquium Piotrkowskiego, opubl. M. Sipayłło, Akta synodów różnowierczych w Polsce t. II (1560–1570), Warszawa 1972

Przypkowski Samuel, Concept o sprawie JMP Jakuba Sienieńskiego z Sienna W. P., która się toczyła w sejmie warszawskim Anno Domini 1638, [w:] L. Chmaj, Samuel Przypkowski na tle prądów religijnych XVII wieku, Kraków 1927

Przypkowski Samuel, Disertatio de pace et concordia Ecclesiae, Warszawa, Łódź 1981

Przypkowski Samuel, Przypcovii Samueli (Equitis Poloni), Cogitationes sacrae ad initium Euangelii Matthiae et omnes epistolas apostolicas: nec non tractatus varii argumenti, praecipue de jure Christiani magistrates, Eleutheropoli (Amsterdam) 1692

Pufendorf Samuel, Of The Law Of Nature and Nations, Oxford 2003

Pufendorf Samuel, Of The Law Of Nature and Nations, Wessington 2007

Skarga Piotr, Kazania na niedziele i święta całego roku, Kraków 1595

Skarga Piotr, Kazania przygodnie, Kraków 1610

Socini Fausti, Miscellenea, hoc est Scripta theologica seu tractatus breves de diversis material, wyd. S. Sternacki, Raków 1611

Socyn Faust, Listy t. 1 i 2, oprac. L. Chmaj, Warszawa 1959

Soner Ernst, *Demonstratio theologica et philosophica, quod aeterna impiorum supplicia arguant non Dei iustitiam, sed potius iniustitiam* (Okazanie teologiczne i filozoficzne, że męki wieczne nie dowodzą sprawiedliwości, lecz raczej niesprawiedliwości Bożej), przekł. T. Bieńkowski, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1957, t. 2, s. 159–199

Spinoza Benedykt, *Traktaty*, wstęp G. Jura, Kęty 2000

Stegmann Joachim, (starszy), *De Iudice et norma controversiarum fidei*, (wyd.) J. Domański, Z. Ogonowski, Biblioteka Pisarzy Reformacyjnych nr 4, Warszawa, Łódź 1963

Wiszowaty Andrzej, *O religii zgodnej z rozumem* (1685), Warszawa 1960

Włodkowic Paweł, *O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi* (*Tractatus de potestate papae et imperatoris respectu infidelium*), wyd. H. Bobrzyński, [w:] *Starodawne prawa polskiego pomniki*, t. 5, Kraków 1878

Włodkowic Paweł, *Pisma wybrane Pawła Włodkowica*, t. I–III, wyd. L. Ehrlich, Warszawa 1966–1969

Wolzogen Jan Ludwik, *Uwagi do medytacji metafizycznych Rene Descartesa* (1650), Warszawa 1959

Z eschatologii Braci Polskich. Dwa pisma Leliusza i Fausta Socynów, wyd. L. Szczucki, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1957, zawiera: Lelio Socyna, *De resurrectione* i Fausta Socyna, *De statu mortuorum usque ad diem ultimum*, przekł. polski tych pism.

Literatura przedmiotu (teksty cytowane i wykorzystane)

Acton J. E. E. D., *Historia wolności*, Kraków 1995

Anabaptists et dissidents au XVIe siècle, wyd. H. G. Rott et S. L. Verheus, Baden-Baden 1987

Augustyniak U., *Wazowie i „królowie rodacy”*. Studium władzy królewskiej w Rzeczypospolitej XVII wieku, Warszawa 1999

Backvis C., *Szkice o kulturze staropolskiej*, Wybór tekstów i oprac. A. Biernacki, Warszawa 1975

Baranowski B., *Nietolerancja i zabobon w Polsce w XVII i w XVIII w.*, Warszawa 1950

Baranowski B., *Procesy czarownic w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Łódź 1952

Barycz H., *Marcin Krowicki, Reformacja w Polsce*, 1924, t. III

Barycz H., *W blaskach epoki Odrodzenia*, Warszawa 1968

Barycz H., *Z epoki renesansu, reformacji i baroku. Prądy – idee – ludzie – książki*, Warszawa 1971

Baszkiewicz J., Ryszka F., *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1970

Bender H., *Anabaptism and the Religious Liberty*, „Archiv für Reformationsgeschichte”, 1955, z. 45

Bérenger J., *Tolerancja religijna w Europie w czasach nowożytnych XV–XVIII wiek*, Poznań 2002

Berman H. J., *Law and Revolution. The Impact of the Protestant Reformations on the Western Legal Tradition*, vol. II, London 2003 <https://doi.org/10.4159/9780674020863>

Bey H., *Tymczasowa strefa autonomiczna*, [w:] *Poetycki terroryzm*, Poznań 2003

Brückner A., *Dzieje kultury polskiej*, t. II, Warszawa 1931

Brückner A., *Encyklopedia staropolska*, t. 2 szpalta 715–722, Warszawa 1939

Brückner A., O różnowierstwie polskim słów kilka, „Reformacja w Polsce” 1921, t. I

Brückner A., Różnowiercy polscy. Szkice obyczajowe i literackie, oprac. L. Szczucki, Warszawa 1962

Caccamo D., Ernest Sonner i kryptosocynianizm w Altdorfie, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1964, t. IX

Cassirer E., Esej o człowieku, Wstęp do filozofii kultury, Warszawa 1971

Chaunu P., Czas reform, Warszawa 1989

Chithems Ch., Thomas Paine. Prawa człowieka, Warszawa 2008

Chmaj L., Bracia Polscy. Ludzie, idee, wpływy, Warszawa 1957

Chmaj L., Faust Socyn, Warszawa 1961

Chmaj L., Kartezjanizm w Polsce w XVII i w XVIII w. „Myśl Filozoficzna” 1965, nr 5/25

Chmaj L., Samuel Przykowski na tle prądów religijnych XVII wieku, Kraków 1927

Chojnicka K., Olszewski H., Historia doktryn politycznych i prawnych. Podręcznik akademicki, Poznań 2004

Crombie A. C., Style myśli naukowej w początkach nowożytnej Europy, Warszawa 1994

Czapliński W., Dwa sejmy w 1652 r. Studium z dziejów rozkładu Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII w., Wrocław 1955

Czapliński W., Parę uwag o tolerancji w Polsce w okresie kontrreformacji, [w:] O Polsce siedemnastowiecznej. Problemy i sprawy, Warszawa 1966

Czapliński W., Władysław IV i jego czasy, Warszawa 1972

Delumeau J., Reformy chrześcijaństwa w XVI i XVII wieku, t. 1 i 2, Warszawa 1986

Dilthey W., Das natürliche System der Geisteswissenschaften im 17. Jahrhundert, [w:] Weltanschauung und Analyse des Menschen seit Renaissance und Reformation, Gesammelte Schriften Bd. II Leipzig, Berlin 1923

Dobrowolski K., Nieznana kronika ariańska, „Reformacja w Polsce”, 1926, t. IV

Domański J., Ogonowski Z., Szczucki L., Zarys dziejów filozofii w Polsce wiek XIII–XVI, Warszawa 1989

Dubel L., Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX wieku, Warszawa 2002

Dubel L., Malarczyk J., Historia doktryn polityczno-prawnych, Lublin 1998

Dworzaczkowa J., Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i w XVII wieku, Warszawa 1997

Dzięgielewski J., O tolerancję dla zdominowanych. Polityka wyznaniowa Rzeczypospolitej w latach panowania Władysława IV, Warszawa 1986

Eisenstein E., Rewolucja Guttenberga, Warszawa 2005

Faustus Socinus and His Heritage, Szczucki L. (red.), Kraków 2005

Filipowicz S., Historia myśli polityczno-prawnej, Gdańsk 2001

Finnis J., Prawo naturalne i uprawnienia naturalne, Warszawa 2001

Floria B., Materiały do dziejów polskiej reformacji w Moskiewskim Centralnym Archiwum Akt Dawnych, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1989, t. XXIV

Freeman F., Prawa człowieka, Warszawa 2007

Frick D.A., Polish Sacred Philology in the Reformation and the Counter – Reformation, Berkeley 1989

Girard R., Sacrum i przemoc, t. 1 i 2, Poznań 1993, 1994

Gładziuk N., Droga Babel, Antynomie siedemnastowiecznej angielskiej myśli politycznej, Warszawa 2005

Gołaszewski Z., Bracia Polscy, Toruń 2004

Gordon M., Leibniz, Warszawa 1974

Górski K., Grzegorz Paweł z Brzezin. Monografia z dziejów polskiej literatury ariańskiej z XVI wieku, Kraków 1929

Górski K., Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynitarskiej XVI w., Kraków 1949

Grycz-Śmiałowski K., Bracia Polscy. Arianie-unitarianie. Zarys dziejów i nauki, Kraków 1948

Gut P., Leibniz. O filozofii w wieku XVII, Wrocław 2004

Halecki O., Zgoda sandomierska 1570 r., Warszawa 1915

Hazard P., Kryzys świadomości europejskiej 1685–1715, Warszawa 1974

Hegel G. W., Wykłady z historii filozofii, t. III, Warszawa 2002

Hernas C., Barok, Warszawa 1973

Hernas C., Złota wolność (notatki do interpretacji), „Teksty”, 1974, nr 4(16)

Hick J., Piąty wymiar. Odkrywanie duchowego królestwa, Poznań 2005

Hilar M., The Case of Michael Servetus (1511–1553) – The Turning Point in the Struggle for Freedom of Conscience, Lewiston, New York 1997; wyd. brytyjskie Queenston, Ont., Lampeter UK, 1997

Hollis C., Historia jezuitów, Warszawa 1974

Hubner S., Logika i wiara w sporze Andrzeja Wiszowatego i Gotfrieda Wilhelma Leibniza o Trójce Świętą, Warszawa 2005

Ihnatowicz I., Mączak A., Zientara B., Społeczeństwo polskie od X do XX wieku, Warszawa 1979

Israel J. I., Radical Enlightenment. Philosophy and the Making of Modernity 1650 – 1750, Oxford 2002

Jakuszek H., Idea wolności w niemieckiej myśli filozoficzno-teologicznej od Lutera do Herdera, Lublin 1999

Jarmiński L., Bez użycia siły. Działalność polityczna protestantów w Rzeczypospolitej u schyłku XVI w., Warszawa 1992

Jasnowski J., Mikołaj Czarny Radziwiłł, Warszawa 1939

Jasnowski J., Piotr z Goniądza. Życie – działalność – pisma, „Przegląd Historyczny”, 1935, z. 33

Jasudowicz T., Śladami Ehrlicha: do Pawła Włodkowica po naukę o prawach człowieka, Toruń 1995

Jobert A., *Od Lutra do Mochyły. Polska wobec kryzysu chrześcijaństwa 1517–1648*, Warszawa 1994

Jolley N., *Leibniz on Locke and Socinianism*, "Journal of the History of Ideas" 1978, Vol. 39, No. 2
<https://doi.org/10.2307/2708777>

Jurgens H. P., *Jan Łaski 1499–1560. Europejczyk doby reformacji*, Warszawa 2006

Kamieniecki J., *Szymon Budny. Zapomniana postać polskiej reformacji*, Wrocław 2002

Kawecka-Gryczowa A., *Ariańskie oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego. Dzieje i bibliografia*, Wrocław 1974

Kawecka-Gryczowa, A., *Jakub Sylvius a rozłam w zborze małopolskim*, „Reformacja w Polsce” 1937/39, t. IX i X

Kelly J. M., *Historia zachodniej teorii prawa*, Kraków 2006

Kłoda K., *Sprawa ariańska w czasie bezkrólewia 1648 roku*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1977, t. XXII

Kochanowski J., *Wolności i prawa obywatelskie w Rzeczypospolitej i na świecie*, Warszawa 2006

Kolarzowski J., *Filozofowie i mistycy. Na drogach neoplatonizmu*, Warszawa 2005

Kołąkowski L., *Dwoje oczu Spinozy*, [w:] *Antynomie wolności. Z dziejów filozofii wolności*, Warszawa 1966

Kołąkowski L., *Mistyka a konflikt społeczny*, „Studia Filozoficzne”, 1959, z. 3

Kołąkowski L., *U początków drugiej reformacji. (Prawo i ewangelia)*, „Euhemer” 1962, nr 4

Kołąkowski L., *Świadomość religijna i więź kościelna. Studia nad chrześcijaństwem bezwyznaniowym XVII wieku*, Warszawa 1997

Korolko M., *Klejnot swobodnego sumienia. Polemika wokół konfederacji warszawskiej w latach 1573–1638*, Warszawa 1974

Kosman M., *Badania nad reformacją w Wielkim Księstwie Litewskim 1919–1969*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1971, t. XVI

Kosman M., *Litewskie kazania pogrzebowe z pierwszej poł. XVII wieku*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1972, t. XVII

Kosman M., *Protestanci i kontrreformacja. Z dziejów tolerancji w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, Wrocław 1978

Kosman M., *Reformacja i kontrreformacja*, [w:] *Stosunki polsko-niemieckie w historiografii*, Cz. 1, Poznań 1974

Kosman M., *Reformacja i kontrreformacja w Wielkim Księstwie Litewskim w świetle propagandy wyznaniowej*, Wrocław 1973

Kosman M., *Z badań nad odrodzeniem i reformacją w Polsce*, „Euhemer” 1976, nr 2(100)

Kossowski A., *Protestantyzm w Lublinie i w Lubelskim w XVI–XVII w.*, Lublin 1933

Kossowski A., *Zarys idei wolności wyznaniowej w Europie zachodniej i w Polsce w XVI–XVII w.*, *Sprawozdania z czynności i posiedzeń Tow. Naukowego KUL*, 1949, t. 2

- Kościelny R., Rzeczpospolita oskarżonych narodów, Szczecin 2003
- Kościuszko K., Nowa forma monadologii, Olsztyn 2007
- Kot S., Erazm Otwinowski, poeta-dworzanin i pisarz różnowierczy, „Reformacja w Polsce” 1934, r. VI
- Kot S., Ideologia polityczna i społeczna Braci Polskich zwanych arianami, Warszawa 1932
- Kot S., Jerzy Niemirycz. W 300-lecie ugody hadziackiej, Paryż 1960
- Kot S., Le mouvement antitrinitaire au XVIe et XVIIe, „Humanisme et Renaissance” 1937, nr 5
- Kot S., Marcin Czechowic, hasło, [w:] Polski Słownik Biograficzny, t. IV
- Kot S., Oddziaływanie Braci Polskich zwanych socynianami w Anglii, [w:] Polska złotego wieku a Europa. Studia i szkice, Warszawa 1987
- Kot S., Socinianism in Poland. The social and political ideas of the polish Antitrinitarians in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, Boston 1958
- Kot S., Szymon Budny. Der grosse Häretiker Litauens im 16. Jahrhundert, „Wiener Archiv für Geschichte des Slwentums und Osteuropas”, 1956, t. 2
- Krajewski M., Dzieje panowania Jana Kazimierza od roku 1656 do jego abdykacji w roku 1668, t. 1, Warszawa 1846
- Kraśniński W., Zarys dziejów powstania i upadku reformacji w Polsce, t. 1 i 2, wydał ks. J. Bursche, Warszawa 1903–1905, reprint Warszawa 1986
- Kryczyński S., Lubienieccy na służbie u Radziwiłłów, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1983, t. XXVIII
- Kuderowicz Z., Polska filozofia pokoju. Historia idei pokoju w kulturze polskiej do 1939 roku, Białystok 1992
- Kurdybacha Ł., Z dziejów pedagogiki ariańskiej, Warszawa 1958
- Kuźniar R., Prawa człowieka, Warszawa 2000
- Lecler J., Historia tolerancji w wieku reformacji, t. 1 i 2, Warszawa 1964
- Lessing G. E., (ed.), Des A. Wissowatius Einwürfe wider die Dreyeinigkeeit, Wolfenbüttel 1773
- Levin H., The Myth of Golden Age in the Renaissance, London 1969, (przekł. fragm. Mit złotego wieku – prehistoria), „Pamiętnik Literacki”, 1982, t. LXXIII, z. 3–4
- Lewicki O., Socynianie na Rusi, „Reformacja w Polsce”, 1922, t. II
- Ley H., Bayle i Leibniz o socynianizmie, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1958, t. 3
- Litak S., Od Reformacji do Oświecenia. Kościół katolicki w Polsce nowożytnej, Lublin 1994
- Luter M., Kazania nieekumeniczne, Warszawa 1998
- MacIntyre A., Krótka historia etyki. Zarys historii moralności od czasów Homera po wiek XX, Warszawa 1995
- Maciszewski J., Wojna domowa w Polsce (1606–1609), Wrocław 1960

- Maciuszko J. T., Konfederacja Warszawska 1573 roku, Warszawa 1984
- Masson P., Słownik herezji w kościele katolickim, Katowice 1993
- Mączak A., Klientela. Nieformalne systemy władzy w Polsce i Europie XVI–XVIII w., Warszawa 1994
- McGrath A. E., Reformation Thought. An Introduction, Oxford 1988
- Merczyng H., Ostateczny koniec Braci Polskich, „Przegląd Historyczny”, 1908, R. VI
- Merczyng H., Polscy deiści i wolnomyśliciele za Jagiellonów, „Przegląd Historyczny” 1911, t. XII
- Merczyng H., Szymon Budny jako krytyk tekstów biblijnych, Kraków 1913
- Michalski S., Protestanci a sztuka. Spór o obrazy w Europie nowożytnej, Warszawa 1989
- Misiurek J., Chrystologia braci polskich. Okres przedsocyniański, Lublin 1983
- Misiurek J., Spory chrystologiczne w Polsce w drugiej połowie XVI w., Lublin 1984
- Motyka K., Wprowadzenie. O prawach człowieka i ich ochronie, [w:] Prawa człowieka. Wybór źródeł, Lublin 1999
- Nadler S., Spinoza, Warszawa 2002
- Natoński B., Jezuici a Uniwersytet krakowski w XVI wieku, Kraków 2002
- Newman L. I., Jewish Influence on Christian Reform Movements, New York 1925
- Ogonowski Z., Filozofia polityczna w Polsce XVII wieku i tradycje demokracji europejskiej, Warszawa 1992, 19992
- Ogonowski Z., Leibniz i socynianizm, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1981, t. XXVI
- Ogonowski Z., Nonkonformiści religijni XVI i XVII stulecia. Studia i szkice, Warszawa 1993
- Ogonowski Z., Od Leibniza do Diltheya. Echa socynianizmu w historii intelektualnej Niemiec od XVII do XIX wieku, „Przegląd Filozoficzno-Literacki”, 2008, z. 2–3 (20)
- Ogonowski Z., Polonica w Bibliotece Locke’a, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1972, t. XVIII
- Ogonowski Z., Problem tolerancji w Europie w drugiej połowie XVII wieku. Arianie polscy – Bayle – Locke, [w:] Wiek XVII – Kontrreformacja – Barok. Prace z historii kultury, pod red. J. Pelca, Studia Staropolskie, t. 29, Wrocław 1970
- Ogonowski Z., Racjonalizm w polskiej myśli ariańskiej i jego oddziaływanie na zachodzie, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1956, t. I
- Ogonowski Z., Samuel Przytkowski (1592–1670) i jego traktat De pace et concordia Ecclesiae, „Studia Filozoficzne”, 1981, z. 2
- Ogonowski Z., Der Sozinianismus aus der Sicht der grossen philosophischen Doktrinen des 17. Jahrhunderts, [w:] Socinianism and Its Role in the Culture, (wersja polska w formie skróconej, bez przypisów) pt. Socynianizm w świetle wielkich doktryn filozoficznych XVII wieku, „Człowiek i Światopogląd”, 1980, z. 7

Ogonowski Z., Socynianizm a Oświecenie. Studia nad myślą filozoficzno-religijną arian w Polsce XVII w., Warszawa 1966

Ogonowski Z., Socynianizm polski, Warszawa 1960

Ogonowski Z., Ze studiów nad myślą filozoficzną późnego socynianizmu: Joachim Stegmann starszy i ewolucja założeń doktryny socyniańskiej, „Studia Filozoficzne”, 1959, nr 3

Ogonowski Z., Z zagadnień tolerancji w Polsce XVII wieku, Warszawa 1958

Paine T., Common sense, Londyn 2004

Pasierbiński T., Hieronim z Moskorzowa Moskorzowski, Kraków 1931

Pelc J., Barok, Kraków 2004

Piawski K., Das baltische Problem in der öffentlichen Meinung in Polen im XVII Jh., Riga 1937

Płocki J., Jan Niemojewski, „Reformacja w Polsce”, 1922, t. II

Polska XVII w. Państwo – społeczeństwo – kultura, J. Tazbir (red.), Warszawa 1969

Polska XVII wieku, J. Tazbir (red.) Warszawa 1977

Pomian K., Piotr Bayle wobec socynianizmu. Przyczynek do kwestii roli socynianizmu w formowaniu się ideologii Oświecenia, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1960, z. 6, przedr. [w:] Pomian K., Drogi kultury europejskiej. Trzy studia, Warszawa 1996

Prohaska A., Czasy husyckie, Kraków 1998

Radziwiłł A. S., Pamiętniki, Poznań 1839

Radziwiłł K., Sprawy wojenne i polityczne, Paryż 1859

Raków, ognisko arianizmu, red. S. Cynarski, Kraków 1968

Ranke L., Dzieje papieżstwa w XVI–XIX wieku, 2 t., Warszawa 1981

Recknagel H., Die Nürnbergsche Universität Altdorf und ihre großen Gelehrten, Altdorf 1998

Rorty R., Zmierzch prawdy ostatecznej i narodziny kultury literackiej, „Teksty Drugie”, 2003, nr 6 (84)

Rossi P., Zatonięcia bez świadka. Idea postępu, Warszawa 1998

Rozko J., Polskie Ateny, „Świat”, nr 24, 1960

Sajkowski A., Krzysztof Opaliński wojewoda poznański, Poznań 1960

Sajkowski A., Samuel Przytkowski w świetle nowych materiałów, „Zapiski Historyczne”, 1957, z. 1–2

Sajkowski A., Zbigniew Morsztyn w Prusach Książęcych, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu”, seria Filologia, 1958, nr 2

Salmonowicz S., Geneza i treść uchwał konfederacji warszawskiej, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1974, t. XIX, przedruk w: Studia historycznoprawne, Toruń 1995

Salmonowicz S., O sytuacji prawnej protestantów w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wiek, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, 1974, t. XXVI, z. 1

Scruton R., Spinoza, Warszawa 2006

- Sejdlar G. L., *Myśl polityczna czasów nowożytnych*, Warszawa 1972
- Sidor E., *Bracia Polscy i ich ad Fontes. O koncepcji powrotu do biblijnych źródeł chrześcijaństwa Braci Polskich, zwanych arianami, na tle epoki Odrodzenia w Europie*, Poznań 2005
- Sikorski R., *Człowiek z zewnątrz. Rozmowa z Normanem Daviesem*, „Zeszyty Historyczne”, (Paryż), 1984, z. 68
- Sobieski W., *Modlitewnik ariański*, „Reformacja w Polsce”, 1921, t. I
- Sobieski W., *Marcin Ruarus*, „Reformacja w Polsce”, 1921, t. I
- Sobieski W., *Nienawiść wyznaniowa tłumów za rządów Zygmunta III-go*, Warszawa 1902
- Sobieski W., *Rola jezuitów w dziejach Rzeczypospolitej Polskiej (kilka zastrzeżeń)*, [w:] *Szkice historyczne*, Kraków 1904
- Sobociński W., *Z badań nad tolerancją i wolnością sumienia w Polsce*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1960, t. IV
- Socinianism and Arminianism Antitrinitarians, Calvinist and Cultural Exchange in Seventeenth-Century Europe*, ed. by M. Muslow & J. Rohls, Leiden, Boston 2005
- Sokołowska J., *Dwie nieskończoności. Szkice o literaturze barokowej Europy*, Warszawa 1978
- Sójka-Zielińska K., *Drogi i bezdroża prawa. Szkice z dziejów kultury prawnej Europy*, Wrocław 2000
- Sójka-Zielińska K., *Historia prawa*, Warszawa 2005
- Spółeczeństwo wobec Reformacji: Polska w epoce Odrodzenia. Państwo – społeczeństwo – Kultura*, red. A. Wyczański, seria *Konfrontacje Historyczne*, Warszawa 1970
- Studia nad arianizmem*, red. L. Chmaj, Warszawa 1959
- Sucheni-Grabowska A., *Monarchia dwu ostatnich Jagiellonów a ruch egzekucyjny*, Wrocław 1974
- Sulima-Kamiński A., *O tradycjach obywatelskich Rzeczypospolitej, rozmowę przeprowadził A. Nowak*, „Arcana”, 1999, nr 26
- Sylwestrzak A., *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 2006
- Szczotka S., *Synody arian polskich od założenia Rakowa do wygnania z kraju (1569–1662)*, „Reformacja w Polsce”, 1936, t. VII–VIII
- Szczucki L., *Arianie polscy*, „Euhemer”, 1959, nr 5–6
- Szczucki L., *Marcin Czechowic. Studium z dziejów antytrynitaryzmu polskiego XVI w.*, Warszawa 1964
- Szczucki L., *Nonkonformiści religijni XVI i XVII wieku. Studia i szkice*, Warszawa 1993
- Szczucki L., *Szymona Budnego relacja o początkach i rozwoju anabaptyzmu w Zborze Mniejszym*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1986, t. XXXI
- Szczucki L., *W kręgu myślicieli heretyckich*, Wrocław 1972
- Szczucki L., *W kręgu spinozjańskim (Krzysztof Sandius junior)*, „Studia i materiały z dziejów nauki polskiej”, 1968, seria A, z. 12

- Szczucki L., Z dziejów emigracji socyniańskiej w Holandii, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1975, t. XX
- Szczucki L., Ze studiów nad socynianizmem. Nieznane wydanie «Explication» Fausta Socyna, „Rocznik Biblioteki Narodowej”, 1968, t. IV
- Szczucki L., rec. książki D. Caccamo, Heretici Italiani in Moravia, Polonia, Transilvania, 1970 „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1971, t. XVI
- Szczucki L., i Tazbir J., Korespondencja anabaptystów morawskich z arianami polskimi, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1958, t. III
- Szymczak B., Stosunki Rzeczypospolitej z Brandenburgią i Prusami Książęcymi w latach 1648–1658 w opinii i działaniach szlachty koronnej, Warszawa 2002
- Ściegienny A., Spór Erazma z Lutrem, [w:] Antynomie wolności. Z dziejów filozofii wolności, Warszawa 1966
- Święcicka-Wystrychowska P., Proces Jezusa w świetle prawa rzymskiego, Kraków 2005
- Tazbir J., Antytrynitaryzm na ziemiach ukraińskich w XVII wieku, [w:] Historia. Prace na VII Międzynarodowy Kongres Słowistów w Warszawie, Warszawa 1973
- Tazbir J., Antytrynitaryzm polski wobec Lutra i tradycji luterańskiej, „Przegląd Historyczny”, 1982, R. LXXIII, z. 3–4
- Tazbir J., Arianie i katolicy, Warszawa 1971
- Tazbir J., Bracia Polscy w Siedmiogrodzie 1660–1684, Warszawa 1964
- Tazbir J., Bracia Polscy na wygnaniu. Studia z dziejów emigracji ariańskiej, Warszawa 1977
- Tazbir J., Diariusz Hieronima Gratusa Moskorzowskiego (1645–1650), „Przegląd Historyczny”, 1963, R. LIV, z. 4
- Tazbir J., Dzieje polskiej tolerancji, Warszawa 1973
- Tazbir J., Literatura antyjezuicka w Polsce 1578–1625, Warszawa 1963
- Tazbir J., Myśl polska w nowożytnej kulturze europejskiej, Warszawa 1986
- Tazbir J., Państwo bez stosów. Szkice z dziejów tolerancji XVI i XVII w., Warszawa 1967; 2 wyd., Kraków 2000
- Tazbir J., Piotr Skarga. Szermierz kontrreformacji, Warszawa 1978
- Tazbir J., Polskie przedmurze chrześcijańskiej Europy, [w:] Mity a rzeczywistość historyczna, Warszawa 1987
- Tazbir J., Powojenne badania nad tolerancją religijną w Polsce, „Przegląd Historyczny”, 1969, R. LX, z. 3
- Tazbir J., Przyczynek do biografii Morsztyna, „Przegląd Historyczny”, 1959, R. L, z. 4
- Tazbir J., Reformacja – kontrreformacja – tolerancja, Wrocław 1966
- Tazbir J., Reformacja w Polsce. Szkice o ludziach i doktrynie, Warszawa 1993

- Tazbir J., Rzeczpospolita i świat. Studia z dziejów kultury XVII w., Warszawa 1971
- Tazbir J., Socynianizm w kulturze europejskiej, [w:] J. Tazbir, Spotkanie z historią, Warszawa 1979
- Tazbir J., Stando lubentius moriar. Biografia Stanisława Lubienieckiego, Warszawa 2003
- Tazbir J., Stanisław Lubieniecki. Przywódca ariańskiej emigracji, Warszawa 1961
- Tazbir J., Stan badań i postulaty w zakresie studiów nad polskim arianizmem, „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, 1960, t. VI
- Tazbir J., Szlachta i teologowie. Szkice z dziejów polskiej kontrreformacji, Warszawa 1987
- Tazbir J., Świt i zmierzch polskiej reformacji, Warszawa 1956
- Tazbir J., Walka z Braćmi Polskimi w dobie kontrreformacji, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1956, t. I
- Tichy' J., Walka protestantów na sejmie 1611 r., „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1967, t. XII
- Tokarczyk R. A., Klasycy prawa natury, Lublin 1988
- Tokarczyk R. A., Polska myśl utopijna. Trzy eseje z dziejów, Lublin 1995
- Tolerancja, M. Szyszkowska, T. Kozłowski (red.), Warszawa 2003
- Toulmin S., Kosmopolis. Ukryty porządek nowoczesności, Wrocław 2005
- Tworek S., Zbór lubelski i jego rola w ruchu ariańskim w Polsce w latach 1570–1598, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, 1955, vol. X, 2, Lublin 1958
- Tygielski W., Włosi w Polsce XVI i XVII wieku, Warszawa 2006
- Urban W., Chłopi wobec reformacji w Małopolsce w drugiej połowie XVI w., Kraków 1959
- Urban W., Losy Braci Polskich od założenia Rakowa do wygnania z Polski, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1956, t. I
- Urban W., Praktyczna działalność Braci Polskich wobec chłopów, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1960, t. V
- Urban W., Studia z dziejów antytrynitaryzmu na ziemiach czeskich i słowackich w XVI i XVII wieku, Kraków 1966
- Urban W., Umiejętność pisania w Małopolsce w drugiej połowie XVI wieku, „Przegląd Humanistyczny”, 1977, z. 2
- Urban W., Zmierzch ariańskiego Rakowa, „Sobótka”, 1975, nr 2
- Voise W., Andrzej Frycz-Modrzewski bojownik postępu, Warszawa 1951
- Wajsblum M., Ex registro arianizmi. Szkice z dziejów upadku protestantyzmu w Małopolsce, Kraków 1948
- Wajsblum M., O genezę antytrynitaryzmu polskiego, „Reformacja w Polsce”, 1936, t. VI
- Walzer M., Prorok w roli krytyka społeczeństwa, [w:] tenże, Interpretacja i krytyka społeczna, Warszawa 2002

- Wasilewski T., Jan Kazimierz Waza, Warszawa 1985
- Wasilewski T., Tolerancja religijna w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI–XVII w. „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1974, t. XIX
- Wasilewski T., Zdrada Janusza Radziwiłła w 1655 r. i jej wyznaniowe motywy, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1973, t. XVIII
- Wasilewski T., rec. M. Kosman, Reformacja i kontrreformacja, „Kwartalnik Historyczny”, 1975, nr 1 i odpowiedź na recenzje: „Kwartalnik Historyczny”, 1976, nr 1
- Weintraub W., Tolerancja i nietolerancja w dawnej Polsce, „Twórczość”, 1972, nr 12
- Weintraub W., Udział Prus Książęcych w reformacji polskiej, „Reformacja w Polsce”, 1934, t. VI
- Wilbur E. M., A History of Unitarianism: In Transylvania, England and America, Cambridge 1952
- Wilbur E. M., A History of Unitarianism and Socinianism and its Antecedents, Cambridge, Mass. 1946
- Wilczek P., Dyskurs, przekład, interpretacja, Katowice 2001
- Wilczek P., Spory o biblię w literaturze Renesansu i Reformacji. Wybrane problemy, Komisja Historyczno-Literacka PAN oddz. w Katowicach, Kielce 1995
- Wilczek P., U podstaw religijności ariańskiej. Słownik teologii Braci Polskich w XVI wieku, „Ogród”, 1993, nr 1–4 (13–16)
- Wilczek P., Zarys dziejów zboru ariańskiego w Rzeczypospolitej do roku 1604 (próba kalendarium), [w:] Między średniowieczem a renesansem. Kolokwia polsko-włoskie, J. Malicki, P. Wilczek (red.), Katowice 1994, t. 1
- Williams G. H., The Radical Reformation, Philadelphia 1963, 2 wyd. 1972
- Wind E., Pagan Mysteries in the Renaissance, New York 1968
- Wisner H., Dysydenci litewscy wobec wybuchu wojny polsko-szwedzkiej (1655–1660), „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1970, t. XV
- Wisner H., Najjaśniejsza Rzeczpospolita. Szkice z dziejów Polski szlacheckiej XVI–XVII wieku, Warszawa 1978
- Wisner H., Rozróżnieni w wierze. Szkice z dziejów Rzeczypospolitej schyłku XVI i połowy XVII wieku, Warszawa 1982
- Wisner H., Stracenie Franca de Franco, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1989, t. XXXIV
- Wisner H., Walka o realizację konfederacji warszawskiej za panowania Zygmunta III Wazy, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 1974, t. XVI
- Wiśniewski J. ks., Dekanat iłżecki, Radom 1909–1911
- Wokół dziejów i tradycji arianizmu. Zbiór studiów, L. Szczucki (red.), Warszawa 1971
- Wollgast S., Philosophie in Deutschland 1550–1560, Berlin 1993
- Wyczański A., W sprawie kryzysu XVII stulecia, „Kwartalnik Historyczny”, 1962, nr 69
- Yates F. A., Giordano Bruno and the Hermetic Tradition, London 1964

Yates F. A., Sztuka pamięci, posł. L. Szczucki, Warszawa 1977

Zachorowski S., Najstarsze synody arian polskich, „Reformacja w Polsce”, 1921, t. I

Żyro T., Boża plantacja. Historia utopii amerykańskiej, Warszawa 1994